

# Gurjak / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Gurjak / hekaýa GURJAK

Çöl. Rysgala husyt, jebire jomart gum gyşyň aňzagyny, tomsuň howruny ýuwudyp ýatyşyna baş günlük baharda läle durupdy. Ol häzir çöle däl-de, jennetiň bir bölegine meňzeýärdi.

Der döküp, çar ýana çabalanlaýan galbaň bulutlar ýazlaga çykan çarwa göçüne meňzäp, Sazagyň jahyl göwnüni öz dogduk obasyna, ondanam alyslara, ýat illere uçmaga odukdyrýardy. Onuň kalby göterilýärdi. Içinde nähilidir bir hyruç dyňzap, bogazdan çykjak bolup jan edýärdi. Ol bu günler bir görseň şadyýandy, bir görseň armanly.

Daň tilkiguýruk bolanda, mallar ördüler. Ilerde bir ýerde düňňürdäp, jaň sesi geldi. Kimdir biri inçemik sesi bilen: «Tart! Tart! Haý!..» diýip gygyrды.

«Ýazlaga çkkan türkmen göçümikä? Aý, ýok, göç bolsa beýle ir örlemezdi. Hywadan gaýdan kerwendir bu. Owal agşam duýan bolsam, olar bilen çaýlaşyp hemsöhbət bolardym. Wah, arman! Ýurt aşyp gaýdan kerwen. Gyzykly gep-gürrüňler-ä köpdür olaryň...»

Çopanyň küýi emenjeň çaga göwni ýaly, kerweniň yzyndan ýüwürdi. Ol egri taýagyny bulaýlap öňdäki sakgally serkäni ses gelen tarapa öwürdi. Onuň kerweniň yzyndan kowma hyýaly ýokdy. Ýöne bu ýekelikde adam, düýe yzlaryna gözün düşmegem göwne uly tesellidi. Adam nämelere boýun bolmajak eken. Şu ýekeliginden gaçyp, oglanlaryň çöle gaýdasy gelenok. Bir gelseň welin, çöle örklenýäň. Sazagyň ilki-ilkiler şeýle bir içi gysardy, hüwläp ümdüzüne tutduryberesi gelerdi. Soň-soň köşeşdi. Içi gysyberende «Ýor-ow jana» gygyrды, jübteginini, mykrazyny alyp, sakgal-murtuny timarlady. Ýekelik belasy hakda ol bir gezek ýaşuly çopanyň ýanynda dil ýaranda: «Öwrenişersiş, inim – diýip, oňa göwünlik beripdi. – Soňa baka köplügi küýsemersişem. Mal yzynda gezeň, özüňem mal ýaly ýuwaşarsyň. Öýe barsaň, çagalaryň galmagaly beýniňi ýaryp barýandyr. Il

bilen ümüň alyşmaz. Obada birki gün ýatar-turarsyň-da, ýene şu dünle meýdany küýsärsiň.»

Elbetde, burnuny paşyldadyp ýören janawarlara deňleşmekden Allanyň özi saklasyn. Ol diri öldügiň dälmidir. Sazagyň il-gün bilen degşip, daýhançylyk edip, ömür süresi gelýär. Ine, häzir geçip giden kerwen yzyny küýsöp barşam şonuň üçin ahyryn, Kerwen yzy!.. Goşa oýum bolup duran daban yzlary, eşek toýnagynyň gazyp giden çukanagy, ökjesi oltaňlanan çokaý yzlaryny ýedi ýadyň biri däl-de, hut öz dogan-garyndaşy galdyryp giden ýaly, gözüne yssy göründi. Çopanyň galyň dodaklary ýazyldy. Ol iki бүкүlip, yzlary siňe-siňe synlady. Sazak heniz kiçijikkä, özi ýaly oglanlar bilen güzere suwa düşerdi. Şonda çyp-ýalaňaç oglanlar üpürsek gumuň üstünde oturardylar-da, edil şu düýäniňkä meňzeş yz ýasardylar. Zalym eşegiň gazyp giden çukanagyny. Bolsa-da gijesi bilen arpadan garnyny mazaly ýazandyr, ýogsa beýle çuswaň ýöremezdi.

Kerwen onuň çaklan oýunda düşländir. Düýe gumalaklary, goş yzy, ortadaky ojar odunyň küli. Belki, olaryň arasynda şahandazy bardyr, dutar çalyp, aýdym aýdyp bilýändir. Onda-da Sazagyňky ýaly «Ýar-ow jan» bolmajagy belli. Nesibäň bolmasa, çäre ýok. Sazak başyny ahmyrly ýaýkap, beýlesine öwrülende, çerkez düýbünde ýatan bir ak zada nazary kaklyşdy. Düwünçek bolarly. Ýok muny görsene!..

Gurjak!

Dürli reňkli ýüpeklerden garyşdyrylyp ýasalan bir enaýy gurjak-da. Munuň al ýaňaklaryny, süzülip duran gabaklaryny, gara gaşlaryny!

Ýeňleri, ýakasy keşdelenen uzynak köýnekli, agzyna jähek çekilen içki geýimli, nogaýy köwüşli garyş boýly ýaş gelin ýat çopandan utanman, düýrükmän, gabagyny parahat süzüp ýatyrdy. Gödeňsi ellere ilkinji gezek degýän ýüpek gabarçaklara ilip, çitirlip gidäýjek ýalydy. Çopanyň kalbyna howsala aralaşdy. Ýarçyk dodakly erni birhili münküldeýärdi. Agy çalarak gyzaran goýun gözleri üstüniň küli syrylan köz ýaly ýitije ýyldyraýardy. Ony ysytma tutýan ýalydy.

Ol gurjagy eline aldy-da, ýapa ylgady. Beýige çykyp, kerweniň giden yzyny gözledi. Kerwen indi ses ýeterden alysdady. Çopan

mönsüz gözlerini balkyldadyp, gurjaga bakdy. «Nätjek-dä, sen kerwenden üzölip galdyň...» Çopan ondan ötünç sorayan ýalydy. Gurjak bolsa, galanyňa ökünmeýäne meňzeýärdi, parahatdy.

Aljyraňňy çopan gurjagy eýlesine-beýlesine öwrüp, usullyk bilen synlady. Kimdir biri muny gyzyna niýetläp alandyr, belki, bir ajap dilbere sowgatdyr. Bu kime niýetlenenem bolsa, daňň alagaraňkysynda gaçyp galypdyr. Göýä kerwen muny çopana höwür bolsun diýip, bilgeşli galdyran ýaly.

Eýsem şeýle nepis zady adam eli ýasadymyka? Adam beýle nepisligi ýasap bilýän bolsa, muňa diňe jan salaýmak galypdyr. Sazak günortanlar goşa geldi. Gezip aýagyny ýazan mallar gäwüş gaýtaryşyp, ýatmak bileň boldy. Çopan öň alyp goýan kak suwunyň durusyndan tüňçäni dolduryp, oda goýdy. Nan haltasyndan gataňsyrak kömeç çykardy. Bir käse çay bilen kömeji beýlesine geçirensoň, ýene gurjagy eline aldy. Çopanyň gözleri öňküsi dek begençli ýyldyrady. Gurjagy näçe synlanyny, näçe wagt oturanyny bilmedi. Birdenem it üýrdi. Çopan gurjagy gapdalda ýatan oýlугyň aşagyna dykdy-da, taýagyny alyp, ör turdy. Emma töwerekde gara ýokdy. It, megerem, alajagözene ýa oklukirpä üýrendir.

– Häý, ýok bol-aýt, peläket! – diýip, çopan özüni bimaza eden itine käýindi.

Ol oýlугyň aşagyndan gurjagy çykaranda, ony näme üçin gizlänine özi haýran galdy,

– Häý, çopan, gäbiň azyp ýör öýdýän?! Gurjak diýlenini çaga, onda-da gyzoglan oýnaýandyr. Ýeri, sen nämäňe ýyrşaryp otyrsyň?..

Ol gurjagy emay bilen çalmaryň depesinde goýdy. Buza dönen çayyndan äwmän owurtlady-da, galanyňy serpip goýberdi. Turup, gurşan aýaklaryny ýazdy. Bu iňlär sährada özünden başga adam bolmasa-da, onuň goşy myhmanly ýalydy. Ol öz-özünden hiňlenýärdi. Keýpihondy. Çogan çöpi bilen gara gazanyňy gazap-gazap ýuwdy-da, nahar atardy. Boldugyndan çalmaryň içini ýygnaşdyrды. Gara keçe bilen oýlугy hol beýläk çykaryp, yhlasly kakdy. Gyrasy gemrik, çat açan agaç okarada hamyr ýugurdy. Hamyryny basyryp goýansoň, ak çägäniň üstünde ot ýakdy. Ol közleri bir gyra süýşürüp, alan ullakan hamyryny

birneme ýasmaklap, gorly çägä süsdürdi. Çägäniň aşagyndan çykan tes-tegelek kömejiň goňras gyzgyn ýüzüni ýagly desmal bilen süpürdi. Nahary öňe almanka, sürini örä çykardy. Ol nahar iýýärkä, mürehet edýän ýaly gaňrylyp-gaňrylyp gurjaga seredýärdi.

Ol süriniň yzyndan ýetende, ýapa ýaplanyp, donunyň kisesinden esgä oralan mykrazdyr jübtegini, bölejik aýna döwüginini çykardy. Kirli aýnanyň aňyrsynda ullakan sada gözli, hortumak owurtlary güne gaýzygan, maşygrak burunly bir pyýada göründi. Onuň selçeňräk gara sakgaly şor ýeriň şorasy ýalydy. Ol sakgalsapysynyň aşagyndan ýolmalap başlady. Posly jübtek her gyly dişläp çekende, onuň etinden ýolunýan ýalydy. Soň-soň teni agyry syzmady. Çytanak agajyň pudalyşy dek, gara sakgal kem-kemden timara münýärdi. Çopan her dem, her dem başyny galdyryp, göwnüniň küýseýän tarapyňa, goşuna sary seredýärdi. Ol giç agşam goşa dolandy. Gökden garnyny ýazan mallar hütürdedip gäwüş gaýtaryp, biri-birine süýkenişip, döşlerini ýere berip ýatyrdylar.

Çopan çayyny öňüne alyp, gurjaga gözünüň gytagyny aýlady. Birdenem ony indi görýän dek, siňe-siňe seretdi-de, «häk!» diýip, yerinden dikeldi. «Bu Melikä meňzeş ýaly-la. Äl-aýt, muny ýasan ussa Melikäni dagy tanaýýarmyka? Agynjak özi-aýt...» Gurjak göýä süzük gabaklaryny galdyraýjak ýalydy. Eger şeýle bolaýsa, çopan oňa näme diýerkä? Bu hyýal huşuna gelende, çopanyň böwründe bükgüldi oýandy. Göwnüne bolmasa, şo pursat onuň ýüzem gyzýan ýalydy. Aslynda adam .zenandan näme üçin utanýarka? Näme üçin onuň öňünde müýnlükä? Belki, adam zenany her näçe eý görse-de, ýüreginiň töründe ony teşnewi dalamak meýlini gizläp saklaýanlygy üçin utanýandyr. Beý diýseň, Sazak ilkinji gezek uýat bilen ýüzbe-ýüz bolanda, onda beýle niýet ýokdy ahyryn. Onda ol oglandy.

Hawa, oglandy. Ejesi ýogaldy. Ol keseki gapysynyň tur-otur – kersen getiri boldy. Güni ýaşan ýeri onuň öýüdi. Güýz düşdi, gijesine daşaryň howasy çigrekleyärdi. Bir gezek ol gaty üşedi. Daňy atyrjak bolsaň, entek wagt uzakdy. Näler ýatasy gelse-de, sowuk onuň endamyna. iňňe bolup dürtülýärdi, Ol gurşan aýaklaryny assa basyp, seýishananyň işigini açdy. Bu

ýerde Gajar baýyň bu günde-ertede gulanlajak eý görýän baýtaly saklanýardy. Sazak baýtalyň hokranmasyna üns bermän, geçdi-de, özüni bedeli ahyra oklady. Baýtal ynjalyksyz urunyp, ýer peşeyärdi.

«Mal eýesine çekmese – şumluk» diýleni-dä. Gelenime gabanýar-aý. Men seniň gök ýorunjaňa ýa ýyly suwuňa gelemok. Daňymy atyrsam bes» diýip, ol gözi süzülip barýarka içini hümetledi.

«Gajara iki gysragy bolsa, başga zat gerek däl» diýip, bili bükülip, oturyp-turmasy kynlaşan garry baý öz ogluna käýinýärdi. Garry göhert malu-dünýäsiniň erk-ygtyýaryny uly ogly eline alyberermikä diýip garaşýardy. Gajar bolsa oglanlykdan saýlanman, şu baýtaly bezäp-besleyärdi. Aýlawa çykarýardy.

Öňräk bu ýüwrük gysragy bir dor ata höwre goýdular. Gajar indi mundan üýtgeşik taýa garaşýardy. Onsoňam ol eli sypynsa, kürsäp, Melike gelniň ýanyna urýardy. Ýañyrak atasy öýünden gaýdyp gelen ak maprač, serwi boýly gelin baý ogluny tärime örkläp goýýan ýalydy. Öýe bir girensoň, onuň öýden çykması bolmazdy...

Näzirgedilýän baýtalyň ahyrynda süýji uka batan Sazak gözünü açanda, baýtalyň art aýaklarynyň aşagynda aýaklanyp bilmän däbşenekleýän eýjejik meleje taýçanagy gördi. Enesi ýalansoň, taýçanagyň daraw-daraw bolan öl bedeni işikden düşýän ýagta ýaldyraýardy.

Sazak meleje taýçanagy uzak synlap durmady-da, çermegini çekip, seýishanadan atylyp çykdy. Hataryň ortasyndaky sekiz ganat ak öýe tarap at salyp barşyna;

– Baý aga, baý aga!.. – diýip, demi-demine ýetmän, howlukmaç gaýtalaýardy.

Ol kilim tutulgy işikden urduryp içeri girdi. Emma «baý aganyň» ýatan ýeri boşdy, onuň ýassygynda bir çogdam gulpak ýatyrdy. Ýorganyň beýle çetinde ap-ak iki sany baldyr ýokarlygyna tarap ýognap gidýärdi. Çaga ýumrujaklary ýaly tümmerilip duran dyzçanagy, onuň bedeniniň her bir bölejigi üýtgeşik gözelligi artdyryp barýardy. Aralykdaky inçemik biline, göbeginiň üstüne tärimden ýagty düşýärdi. Iki göwüs iki gapdala serpilip, döşi giň açylyp durdy. Onsoň düýrlen

köýnek, ýaňy çyzylan goza meňzeş dodak, garamyk gözleri örtüp, süzülip duran gabak, ýazgyn gaşlar, çaşyp duran saç... Çäksiz gözellik bilen düýpsüz haýa goşluşyp, görejiňi özüne sorup barýardy. Melike gözünü süzüp açdy-da, ýüregi ýarylan ýaly, hasanaklap dikeldi. Ol döşüne düýrlenen köýnegini aşak ýazdyrjak bolup, hyrçyny dişläp dartdy. Mäkäm düýrlenen keteni welin ýazylanokdy. Ol birdenem aýaguçda serpilip ýatan ýorgana ýapyşdy-da, pişikden gaçan syçan ýaly, onuň aşagyna sümüldi.

Agzyny öweldip, bütin durkuna äpet iki göz bolup galan Sazagyň injikleri saňňyldaýardy, ýüregi gürsüldeýärdi. Döşüne serçe gabalan ýalydy, ol pasyrdap, döşünü ýaraýsam diýýärdi. Sazak yzyna öwrüldi. Daş çykanda, sowuk şemal derçigen maňlaýyny ýalap, ony huşuna getirdi. Ol hut häzir ölüm bilen ýüzbe-ýüz bolanyny duýdy, eglenmän öýüň töwereginden sumat bolmalydygyna düşündi. Şol mahalam alnyndan bagana possunyny ýelbegeý atynan Gajar baý çykdy.

– B... aý aga!.. – onuň dili kentlewüğine ýelmeşen ýalydy. – Ba... baýtal gulanlapdyr...

– Hä, nähili?! Erkekmi, urkaçy?.. Ýet, suw görkez, men häzir bardygym.

Sazagyň guýudan suw çekere ragbaty ýetmeýärdi. Ol uly ogurlykda tutulyp, indem ýowuz jezasyna garaşýan jenaýatkär ýalydy. Bokurdagy doldy. «Eje jan, indi meniňem gitdigim...» Onuň möňňüriberesi geldi. Naçar enäniň mazary, obasy bilen hoşlaşasy geldi. Ýöne boýy-syratyndan, asuda töwerekden utanansoň, sesi bokurdagyna tegek boldy. Gaýradan göterilip gelýän günem par-parlap, onuň halyna aglaýan ýalydy.

Baýtal onuň goýan suwuny seňrigini ýygryp ysgady-da, ýüzuni kesä sowdy. Bir haýukdan baý ogly geldi. Dembermeziň sowuk tygyny Sazagyň ini duýan ýaly, galpyldap, düýrügip başlady. Ýöne pyçaga derek Gajaryň hyrsyz ala nazary onuň bagryny paralady. Baý ogly el götermedi. Gprky welin sowlanokdy. Dürli hyzmat bilen düwdenekläp ýörşüne günü batyryp, daňy atyranda-da aram-aram tisginip, töweregine garanjaklaýardy.

Şondan bäş gun geçensoň, tötänlikde oňa Melike duşdy. Olam Gajaryňky ýaly alarlyp seretdi, emma onuň nazary gazaply

däldi. Gorky kem-kemden ýatyşdy. Gajaryň ala garaýşy welin ýatyşmady. Ahyrynda, ony çöle kowdular. Gör, ondan bäre näçe wagt geçipdir.

Sazak şol wakany-näçe gezek ýatladyka? Syrçalanan ýaly lowurdap duran ak beden onuň göz önünden gitmedi. Haýran galaýmaly! Aýallar şu sallam-sajak gat-gat eşikleriň aňyrsynda şeýle ýürek gopduryjy täsin bedeni gizläp ýör diýseň, ynanyp bolarmy?! Bularyň hemmesi şeýlemikä? Gurjagy ýasan ussa Melikäni dagy göräýdimikä?..

Gije ýarymdan agdy. Çopan gurjagy gapdala goýdy-da, gözünü ýumdy. Emma gabagyna ukynyň gerdi hem inmedi. İçinde bir göze görünmez güýç ony iki ýana silterleýärdi, ol urunýardy, eli bilen döşüni ýaraýasy gelýärdi. Ol hemişekileri dek: «Men näme üçin ony gördümkäm? Gözüm kaklyşandan, yzyna tutdursam bolmadymy?» diýip, öz-özüne igenip başlady.

Ol bolmajagyny bilip, dik oturdy. Gurjak bolsa onuň ýerinde ses-sedasyz gymyldaman ýatyrdy. Çopanyň hyýaly ýüwürük oylan ýaly, at çapyp başlady. «Ýeri, gurjak, sen oýansaň bolmyýamy? Şol gezekki Melikäniň bolşy dek, syçrap ýeriňden tursaň...» Edýän pikirinden utanyp, ol çölüň garaňky tümlüğine ýüzünü öwürdi.

Belent-belent depeler ýyldyz ýagtysyna haýbatly güberilip ýatyrdy. Ýüzi çalaryp başlan asmanyň töründe Daň ýyldyzy şemjagaz ýaly säherlenip ýyldyraýardy. Çopanyň nazary gözýetimi aýlanyp, ýene gurjakda saklandy. «Wah, sen bir oýansadyň! Häzir oýanaýsadyň!..»

Alagaraňkyda gurjak gelne дәl-de, akja gaza meňzeýärdi. Çopan içini hümläp otursyna kalbynyň joşgunyna hiňlenip başlady. «Oýanaýsadyň!.. Oýan-ow indi!..»

Birdenem onuň serine garasar sürüsine meňzäp, topbak-topbak jümleler gelip başlady.

– *Sen bir gubaly-gaz,*  
*Tur ýeriňden, edeli saz,*  
*Biz biçärä etmäwer näz,*  
*Näzli gelin-ä, oýan indi...*

Töwerek asudady. Garalyp ýatan alaňlar çopanyň sesine maýyl

ýaly, güň bolup dymýardylar.

– *Sen bir sonaly ýaşylbaş,  
Duýmawersin hiç bir gardaş,  
Ne ýatypsen beýle serhoş,  
Serhoş ýarym-a oýan indi... Oýan-ow indi!..*

«Özüň serhoş bolaýma, çopan – diýip, ol böwrüni diňledi. – Bu hyýalyma gelyänler nämekä? Aýdymmy-ka? Ah, aýdym nire, biz nire...» Bolsa-da, onuň şähdi açykdy. Hyýal ýüwürdip, alyslara göz dikip oturyşyna, şol säherlenip görünýän Daň ýyldyzyna meňzeş derçigip duran ak alkymy göz önüne getirdi. Ýene onuň ýadyna Melike düşdi...

Onuň ertirlik çay işdäsi bolmady. Säheriň çygyny basgylap, mal zyznda gezip ýörkä, goňur gotazly ýylaklar, sary gulpak selinler, gök çerkezler oňa hemişekilerinden üýtgeşiğräk görünýärdi. Ol aram-aram daňdanky hyýalyna gelen jümlkleri gaýtalap gygyrýardy. Muny aýtmak oňa «Ýar-ow jany» aýdandan ýakymlydy. Şony aýtsa, göwnüniň posy egsilýän ýalydy.

Çopan käte böwrüni diňläp, oýa batýardy. «Meniň bu bolup ýörşüm nämekä? Heý, adamam bir gurjaga maýyl bolarmy? Belki, bu alabahardandyr. Alabahar adam synasynyň on iki süňňüni bir-bir sökermiş. Ine, ýaz paýawlaýsa, göwün düşüşer. Adam göwni biserhet zat-da, onuň çäGINE ýetip bolýarmy?..»

Şol aralykda onuň pikirini bölen ýeke zat – sakar tokly boldy. Sakar tokly boýnuny öňe süýndürüp, agyr-agyr haslaýardy. Ol çopany delalata çagyryýardy,

Bir säw bilen goçdan çykyp, ýelnini ýetirip ýören bu irki toklynyň ýagdaýyna Sazak tiz düşümdi. Onuň ilkinji garny bolansoň, kösenýärdi. Ol çopandan hem gabanýardy, hem kömek isleýärdi. Şeýle bir urunýardy welin, ol ahyry haldan düşdi. Çopan mundan artyk garaşman, guzynyň kellesi bilen öň aýagyny jüpläp tutdy-da, çekip aldy. Ol guzyny çalmara alyp barýarka, tokly hem onuň zyzndan süýşenekleýärdi. Enesi oýlугyň üstünde ýatan gara guzusyny burnuny paşyldadyp ysgaýardy. Guzynyň daşyndaky hapa perdäni hamraklyk bilen ýalaýardy. Çagasynyň janyny barlap görýän ýaly, käte bir tumşugy bilen guzujiygyň

böwrüne çalarak hürsekleýärdi. Ýene öňki hamraklygy bilen guzusynyň endam-janyňy ýalaýardy.

Toklynyň bolup durşuna Sazagyň nıbsi agyrdy.

– Eý, janawar, näme beýle howlukdyň? – diýip, oňa mylaýymlyk bilen ýuwaşja käýindi. – Sen geljek ýyl guzlasaňam bolardy ahyryn. Näme beýle howlukdyň? Ýa perzent azabyna guwanasyň geldimi? Ýa boş şalkyldap ýörmekden irdiňmi? Näme beýle howlukdyň? Belki, sen dogry edensiň, sebäbi ömür diýlenem uzak zat däl. Ine, ýyl geçer, onsoň özüň ýaly toklyny görkezerlerde: «Bu hol sakar goýnuň pylanynjy garny bolmaly» diýerler. Öň köpel köpelip bilýärkäň. Önelgesizleriň paýy palta.

Gurjak çopanyň bulaşyk hyýallaryny düýrläp özüne çekdi. Onuň huşuna ýene öňküsi dek, garasar sürüsine meňzäp, täsin jümleler gelip başlady. «Çölde gezen türkmen göçi. Syýadan garadyr saçy...» Ol özüni şohluga ursa-da, serinden näumytlyk syrylybermeýärdi. Onuň sanawaçlary aýdyma däl-de, naýynjar samrama öwrüldi. «Men söýermen göwnüm üçin... Ap-bak ýarym, oýan indi...»

Ol ýaz sowulsa, beýdip göwnümi aldap, öz-özümden heserlenip ýörmän, bularyň barysy sowlar diýip çaklaýardy. Emma wagt geçdigiçe, onuň umydy öçüp, kalbyny näumytlygyň dumany basmarlaýardy. Ol güýç-kuwwatyndan, jahyllyk gurbatyndan daşlaşýan ýalydy.

Bahar şol goş ýazdyryp geçen kerwen yzyna meňzäp, sowlup barýardy. Çopanyň aladaly nazary perişandy, Indi näçe gündür, işdäden kesilensoň, owurdyna çöken duluklary, öçügsi nazary, suwy çekilen ot-çöpleriň reňkine reňkdeş solgun ýüzi çaňjaryp ýatan seleň sähra çalymdaşdy. Ukusyzlyk, ýadawlyk onuň gerdeninden gurşun bolup aslyşýardy.

Bir göwnüne düýşümiş, bir göwnüne huşy. Onuň islegi hasyl bolup, gurjak gabagyny galdyrsa, ol Melikemiş. Özem Sazakdan utanman-düýrükmän durmuş. Çopan bu ajaýyplygy görüp, özünde nähilidir bir gowuşgynsyz ejizligi duýýarmyş. Öz bolşundan utanjyna düýrügip, ýüzüni kesä sowanda, Melike ondan gaçýarmyş. Sazak: «Dursana» diýip, onuň yzyndan gygyrýarmyş. Melike bolsa Gajaryň şol eý görýän baýtalyna atlanyp, ümdüzüne tutdurýarmyş. Melikäniň üýtgeşik ak bedeni güne lowurdap,

çopanyň gözünü gamaşdyrýarmyş. Soň seçelenip ýatan mele gulpaklar ak bedeni örtýärmiş. Melike barha arany açýarmyş. Baýtalyň toýnaklarynyň astyndan göterilýän mele çäge. Sazagyň ýüz-gözünü, üst-başyny gömýärmiş. Tot-tozan güýjöp, dünýäni gaplaýarmyş...

Çopan howpurgap oýandy. Ýamzyny ýere urup uwlaýan itini görende, bir şumlugyň ýüze çykandygyny bildi. Ol üstüni gapyl basdyrypdyr. Harasat turupdyr. Süriňiň agramy sarç tokly bplanson, olar bir tebil tapanda, dyr-pytrak bolupdyr.

Sowrulýan harasadyň arasynda bir gögümtil-ak zat görnüp giden ýaly boldy. Çopan golaýynda gurjagy görmänsoň, ylgap oňa topuldy. Gögümtil-ak zat harasadyň arasy bilen käte bir galgap, sary tümlüge tarap uçup barýardy. Çopan öňe okdurylyp barşyna, bir düýp sözene büräp, ýüzin ýazyldy. Ol ýene turup ylgady, ýene agzy gum garbady. Emma şol garadan galmady. Indi onuň çägeden dolan garagy ugruny saýgarmaýardy, gum dykylan gulagy ses eşitmeýärdi, harasadyň badyna göçen huşy gaýrany-ilerini duýmaýardy. Ol harasadyň arasy bilen ellerini serip, öňe ylgady. Ýöne onuň äpet ýarçyk-ýarçyk penjelerine gumdan başga zat ilmeýärdi. Taýak atym öňden barýan gögümtil-ak zat gara reňke öwrüldi. Soň-soň ol gyrmyzy-solgun görnüp başlady. Çopan ahyry bir belent çägä baryp, özüni urdy. Turjak boldy, güýji ýetmedi, öňe omzajak boldy, çäge süýşüp, ýol bermedi.

Ol başyny diklände, gün tanapyndan çekilýän dek, hol belentde parlap durdy. Harasat ýatypdy. Töwerek onuň gözüne gana boýalan ýaly, gyrmyzy görünýärdi. Ol golaý hemdeminden aýra düşenine ahmyr edipmi, ýüzüne ýerden göterip bilmeýärdi. Maňlaýyny guma oýkap ýatyşyna, goşa ýumrugyny düwüp, ýer ýumruklaýardy. Onuň goýun gözlerinden paýrap yaş gaýdýardy. Ol aglaýardy. Onuň sesi möjek uwwuldysyna çalymdaşdy.

Wagt geçdi. Ol başyny dikläp, gan öýen gözlerini töwereğine aýlady. Onuň umydyny ýuwudan gum güň açyp dymýardy. Töwerek nätanyşdy. Gün tebit alyp gyzýardy. Onuň pakgaran dili guran dodagyna ýapyşýardy. Ol ýaýylyp ýatan giň takyryň aňyrsyna nazar aýlady. Takyryň aňry çetinde gök deňiz çyrypynyp görünýärdi. Suwuň kenarynda bolsa al-ýaşyl geýnülü Melike, oylan-uşak gaýmalaşýardy.

Hudayberdi HALLYÝEW. Hekaýalar